श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः
श्रीसीतालक्ष्मणभरतशत्रुघ्नहनुमत्समेत श्रीरामचन्द्र परब्रह्मणे नमः

श्रीमद्रामायणे वाल्मीकीये आदिकाव्ये उत्तरकाण्डे

॥ नवतितमः सर्गः ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

श्रीसीतालक्ष्मणभरतशत्रुघ्नहनुमत्समेत श्रीरामचन्द्र परब्रह्मणे नमः

॥ नवतितमः सर्गः ॥

अश्वमेधानुष्ठानेनेलायाः पुरुषत्वस्य प्राप्तिः

तथोक्तवति रामे तु तस्य जन्म तदद्भुतम्।
उवाच लक्ष्मणो भूयो भरतश्च महायशाः॥ 7.90.1 ॥

इला सा सोमपुत्रस्य संवत्सरमथोषिता।
अकरोत् किं नरश्रेष्ठ तत्त्वं शंसितुमर्हसि॥ 7.90.2 ॥

तयोस्तद् वाक्यमाधुर्यं निशम्य परिपृच्छतोः।
रामः पुनरुवाचेमां प्रजापतिसुते कथाम्॥ 7.90.3 ॥

पुरुषत्वं गते शूरे बुधः परमबुद्धिमान्।
संवर्तं परमोदारमाजुहाव महायशाः॥ 7.90.4 ॥

च्यवनं भृगुपुत्रं च मुनिं चारिष्टनेमिनम्।
प्रमोदनं मोदकरं ततो दुर्वाससं मुनिम्॥ 7.90.5 ॥

एतान् सर्वान् समानीय वाक्यज्ञस्तत्त्वदर्शनः।
उवाच सर्वान् सुहृदो धैर्येण सुसमाहितान्॥ 7.90.6 ॥

अयं राजा महाबाहुः कर्दमस्य इलः सुतः।
जानीतैनं यथाभूतं श्रेयो ह्यत्र विधीयताम्॥ 7.90.7 ॥

तेषां संवदतामेव द्विजैः सह महात्मभिः।
कर्दमस्तु महातेजास्तदाश्रममुपागमत्॥ **7.90.8**॥

पुलस्त्यश्च क्रतुश्चैव वषट्कारस्तथैव च।
ओङ्कारश्च महातेजास्तमाश्रममुपागमन्॥ **7.90.9**॥

ते सर्वे हृष्टमनसः परस्परसमागमे।
हितैषिणो बाह्लिपतेः पृथग्वाक्यान्यथाब्रुवन्॥ **7.90.10**॥

कर्दमस्त्वब्रवीद् वाक्यं सुतार्थं परमं हितम्।
द्विजाः शृणुत मद्वाक्यं यच्छ्रेयः पार्थिवस्य हि॥ **7.90.11**॥

नान्यं पश्यामि भैषज्यमन्तरा वृषभध्वजम्।
नाश्वमेधात् परो यज्ञः प्रियश्चैव महात्मनः॥ **7.90.12**॥

तस्माद् यजामहे सर्वे पार्थिवार्थे दुरासदम्।
कर्दमेनैवमुक्तास्तु सर्व एव द्विजर्षभाः॥ **7.90.13**॥

रोचयन्ति स्म तं यज्ञं रुद्रस्याराधनं प्रति।
संवर्तस्य तु राजर्षिः शिष्यः परपुरञ्जयः॥ **7.90.14**॥

मरुत्त इति विख्यातस्तं यज्ञं समुपाहरत्।
ततो यज्ञो महानासीद् बुधाश्रमसमीपतः॥ **7.90.15**॥

रुद्रश्च परमं तोषमाजगाम महायशाः।
अथ यज्ञे समाप्ते तु प्रीतः परमया मुदा॥ **7.90.16**॥

उमापतिर्द्विजान् सर्वानुवाच इलसन्निधौ।
प्रीतोऽस्मि हयमेधेन भक्त्या च द्विजसत्तमाः॥ **7.90.17**॥

अस्य बाह्लिपतेश्चैव किं करोमि प्रियं शुभम्।
तथा वदति देवेशे द्विजास्ते सुसमाहिताः॥ **7.90.18**॥

प्रसादयन्ति देवेशं यथा स्यात् पुरुषस्त्विला।
ततः प्रीतो महादेवः पुरुषत्वं ददौ पुनः ॥ **7.90.19** ॥

इलायै सुमहातेजा दत्त्वा चान्तरधीयत।
निवृत्ते हयमेधे च गते चादर्शनं हरे ॥ **7.90.20** ॥

यथागतं द्विजाः सर्वे तेऽगच्छन् दीर्घदर्शिनः।
राजा तु बाह्लिमुत्सृज्य मध्यदेशे ह्यनुत्तमम् ॥ **7.90.21** ॥

निवेशयामास पुरं प्रतिष्ठानं यशस्करम्।
शशबिन्दुश्च राजर्षिर्बाह्लिं परपुरञ्जयः ॥ **7.90.22** ॥

प्रतिष्ठाने इलो राजा प्रजापतिसुतो बली।
स काले प्राप्तवान् लोकमिलो ब्राह्ममनुत्तमम् ॥ **7.90.23** ॥

ऐलः पुरूरवा राजा प्रतिष्ठानमवाप्तवान्।
ईदृशो ह्यश्वमेधस्य प्रभावः पुरुषर्षभौ।
स्त्रीभूतः पौरुषं लेभे यच्चान्यदपि दुर्लभम् ॥ **7.90.24** ॥

॥ इत्यार्षे श्रीमद्रामायणे वाल्मीकीये आदिकाव्ये
उत्तरकाण्डे नवतितमः सर्गः ॥